

На нашу думку, лише завдяки такої випробувальної початкової діяльності у різних професійних сферах молодю людиною може буде здійснене її професійне самовизначення як особистісний проект.

Висновки. Виходячи з вище наведеного, вважаємо за необхідне розробити та запровадити на національному та регіональному рівнях викладання в школах практичного навчального предмету «Професійна орієнтація», який має включати в себе професійні проби, що передбачають формування досвіду професійної діяльності з допомогою спеціально організованої, професійно спрямованої навчально-трудова пізнавальної діяльності.

Література

1. Авдєєв Л.Г. Професійна орієнтація: народження, становлення, розвиток / Л.Г. Авдєєв // Ринок праці та зайнятість населення. – 2010. – № 2. – С. 16–20.
2. Саппа Г.-М.М. Професійне самовизначення учнівської молоді як процес : емпіричний аналіз / Г.-М.М. Саппа // Український соціум: науковий журнал. – Київ, 2012. – №2 (41). – С. 41–50.
3. Дармодехин С.В. Учебная и профессиональная ориентация (опыт развитых стран) / С.В. Дармодехин // Педагогика. – 1990. – №9– 10. – С. 111–118.
4. Гриншпун С.С. Профессиональная ориентация школьников в США / С.С. Гриншпун // Педагогика. – 2005. – № 9. – С. 65–72.
5. Веб-сайт Ландау-Центру: <http://landaucentre.org/>

**Ganna-Maria Sappa
MukolaSappa**

Professional orientation as a new educational and practical subject in school programme

The state of the professional work in Ukraine and professional technologies when working with schoolchildren in some countries have been examined in the given work. It has been shown a number of drawbacks in Ukrainian system of the schoolchildren professional orientation. It has been proposed to increase the efficiency of professional-orientated work by the elaboration and introduction of practical educational course of the schoolchildren professional orientation in the school program which will be fulfilled together with professional-technical and higher educational establishments on their educational and production base.

Keywords: professional orientation, schoolchildren, need in professional staff, practical educational course, professional-technical establishments, higher educational establishments.

Надійшла до редакції 30.10.2015

УДК 374.015.31:17.022.1

© Григорій Пустовіт
(Київ)

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ У ЗМІСТІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: СЬОГОДЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ

У статті здійснено короткий аналіз теоретичних основ проблеми патріотичного виховання дітей та учнівської молоді, виокремлено й схарактеризовано основні підходи до розв'язання цієї проблеми у змісті позашкільної освіти та дано інтерпретацію їх сутності у контексті сучасних змін освітньо-виховної діяльності позашкільних навчальних закладів та у недалекій перспективі. Окреме місце відведено відображенню у змісті освіти й виховання національного та загальноєвропейського соціокультурного і знаннєвого компонентів з урахуванням тенденції розвитку європейського та світового освітнього середовища.

Ключові слова: діти та учнівська молодь, патріотичне виховання, позашкільний навчальний заклад, навчально-виховний процес, громадянин та патріот.

Актуальність проблеми патріотичного виховання дітей та учнівської молоді у позашкільних навчальних закладах детермінується сьогодні процесами оновлення національної системи освіти, що відбуваються у контексті загальноєвропейських і світових гуманістичних освітніх парадигм, домінантою цих процесів є визнання значущості знань як рушійної сили суспільного прогресу та добробуту. А це у свою чергу, вимагає створення нових освітньо-виховних моделей, перегляду змісту навчально-дидактичних матеріалів, форм і методів навчання і виховання підростаючого покоління. Окреме і досить помітне місце у цих процесах відводиться актуалізації теоретико-прикладних засад розвитку освіти і виховання учнів у вільний від навчання в загальноосвітній школі та інших навчальних закладах час, зокрема у позашкільних навчальних закладах. Визначальним у процесах модернізації цієї унікальної освітньо-виховної галузі сьогодні є те, що саме ці заклади, як ніякі інші в освітній системі держави, з одного боку забезпечують рівні стартові можливості для кожної дитини не лише у навчанні, але й у її вихованні та розвитку, а з другого боку – реалізацію кожною дитиною своїх потенційних можливостей, творчих здібностей, інтересів і потреб.

Мета статті – полягає у визначенні, обґрунтуванні й характеристиці процесів патріотичного виховання дітей та учнівської молоді у позашкільних навчальних закладах, розкритті ефективних підходів до розв'язання цієї проблеми.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблемі розвитку її творчого потенціалу та формування соціальної активності й свідомості в контексті активного буття, філософсько-культурологічних аспектів соціальної природи особистості присвячено дослідження В.Г. Кременя, В.С. Крисаченка, П.Ю. Сауха, В.О. Сухомлинського, О.В. Сухомлинської, Г.Г. Філіпчука та інших.

Дослідження процесів розвитку особистості в її онтогенезі у різноманітних процесах і формах взаємодії з навколишнім світом здійснили І.Д. Бех, Л.І. Божович, І.С. Мар'єнко, О.В. Киричук, О.О. Леонт'єв, С.Д. Максименко, С.Л. Рубінштейн, М.І. Сметанський, В.О. Сухомлинський, К.Д. Ушинський та інші.

Актуальними в контексті проблеми нашої статті є наукові праці, що розкривають теоретичні і методичні засади побудови навчально-виховних систем в навчальних закладах, дидактичні основи організації навчання та виховання учнів, зокрема організації їхньої дозвілєвої й позакласної та позашкільної навчально-виховної роботи Ю.К. Бабанського, В.В. Вербицького, С.У. Гончаренка, І.Я. Лернера, В.О. Онищука, О.Я. Савченко, М.М. Скаткіна, В.О. Сухомлинського, Т.І. Суєнко, О.М. Топузова та інших.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи результати аналізу зазначених вище наукових праць та здійснених досліджень, можемо зробити попередній висновок про те, що ефективний розвиток і формування особистості у навчально-виховному процесі позашкільного навчального закладу пов'язується з оптимальним конструюванням навчально-виховного змісту, активними формами, методами та засобами його реалізації. У цьому контексті, як зазначає І. Д. Бех, "... утверджується спонтанійна корпоративна організація, за якої окремий суб'єкт підпорядковується певним колективним цілям, що і визначає успішність його досягнення" [1, с.19].

Досягнення таких цілей, як підтверджує аналіз практики, стало можливим завдяки вибудованій протягом останніх десятиліть досить ефективній функціональній моделі позашкільної освіти. Характерною ознакою якої залишається концентрична (по горизонталі) побудова навчально-виховного змісту – у межах якого здійснюється розкриття і характеристика сутності об'єктів, подій, явищ на основі інтеграції цього змісту, однак у більш широкій його інтерпретації у навчальних програмах ніж в загальноосвітніх навчальних закладах і, разом з тим (по вертикалі), його логічне конструювання від простого до складного. Тобто кожний з наступних рівнів побудови навчально-виховного змісту надбудовується над попереднім, спираючись на уже здобуті учнями знання, сформовані інтелектуальні уміння і практичні навички і, водночас, розширюючи та поглиблюючи змістове наповнення їхніх базових компетентностей, і як результат, підвищуючи рівень практичних дій, індивідуальну і суспільну значущість виконаної ними роботи.

Сутність навчально-виховного змісту у позашкільних навчальних закладах розглядається нами як єдність філософських, культурологічних, світоглядних, психолого-педагогічних парадигм, як екстраполяція сучасних методологічних засад у його побудові, як проекція духовної культури суспільства стосовно людини і довкілля, а не як розчленування його на природничонаукове і соціогуманітарне знання з виокремленням виховних, навчальних і розвивальних можливостей кожного з них, що характерно для традиційної системи шкільної освіти і виховання учнів. Тоді, першим етапом модернізації цієї унікальної системи освіти і виховання є визначення її головної мети, яка за нашим трактуванням особливо сьогодні полягає з одного боку, у становленні громадянина України, патріота своєї країни, готового самовіддано розбудувати її як суверенну, незалежну, демократичну, правову і соціальну державу, здатну виявляти національну гідність, орієнтуватися у своїх обов'язках і правах, цивілізовано відстоювати їх, сприяти громадянському миру і злагоді в суспільстві; життєво компетентної, конкурентноспроможної особистості, яка успішно самореалізується в соціумі як громадянин, професіонал, носій культури [2, с.6-8], а з іншого, у формуванні активного життєвого самовизначення зростаючої особистості, її здатності до побудови власної життєвої траєкторії за рахунок трансляції основних ідей та цінностей європейського суспільства як необхідного елемента європейської інтеграції; озброєння педагогів технологією розвитку в особистості ціннісних орієнтацій та вмінь, необхідних для життєдіяльності в сучасному європейському співтоваристві; широкого впровадження нових інтерактивних форм навчання, інформаційних та комунікаційних технологій.

Відтак, ефективність процесів формування патріотизму дітей та учнівської молоді у змісті позашкільної освіти і виховання сьогодні безпосередньо пов'язана з урахуванням сучасних тенденцій та пріоритетів загальноєвропейської освіти, що в свою чергу має сприяти засвоєнню підростаючим поколінням знань про спільну європейську культурну спадщину та формувати практичні уміння й необхідні компетентності для проживання в європейському співтоваристві, на основі засвоєння політико-правових і соціально-економічних знань, формування в дитини демократичної культури, здатностей до комунікації та захисту своїх прав.

У такому контексті складовими цього орієнтиру є:

- відображення в оновленому змісті освіти й виховання національного та загальноєвропейського соціокультурного і знанневого компонентів з урахуванням тенденції розвитку європейського та світового освітнього середовища. Для практичної реалізації стратегічного курсу орієнтації позашкільної освіти України на європейську інтеграцію необхідним є поширення в суспільстві просвітницької діяльності спрямованої, насамперед, на взаємодію загальноосвітньої школи, позашкільного й вищого навчального закладу, сім'ї та громадськості у розв'язанні актуальних питань освіти і виховання дитини у вільний від навчання у школі час, створення освітніх проєктів і державних програм розвитку системи позашкільної освіти, розроблення й запровадження навчального змісту інтегрованих курсів для дітей різного віку "Європейських студій", вивчення яких має підготувати молоде покоління до повноцінного існування в європейському просторі. [3; 4, с.6-10; 5, с.17-19].

- інтегрування європейської тематики до навчального змісту наукового й програмно-методичного забезпечення позашкільної освіти, що у свою чергу має забезпечити формування особистісних та соціальних системних знань, комплексу життєво важливих умінь і навичок для *активної життєдіяльності в сучасному європейському співтоваристві*, в якому нині культивується відчуття європейської культури, зближення та створення спільного європейського дому, як єдиної історико-соціальної, економічної, культурної, екологічної системи. Відтак, одним з важливих завдань вітчизняної позашкільної освіти стає формування в свідомості молодого покоління чітких уявлень про спільну європейську належність, розвиток почуття відповідальності за спільне майбутнє, відчуття європейського громадянства;

- формування *активного життєвого самовизначення* зростаючої особистості, її здатностей до побудови власної життєвої траєкторії розвитку й становлення як громадянина за рахунок трансляції основних ідей та цінностей європейського суспільства як необхідного елемента європейської інтеграції; озброєння педагогів технологією для

розвитку в особистості ціннісних орієнтацій та вмінь, необхідних для життєдіяльності в сучасному європейському співтоваристві; широкого впровадження нових інтерактивних форм і методів навчання, сучасних інформаційних та комунікаційних технологій;

- формування *активної життєвої позиції* зростаючої особистості як громадянина України в поєднанні з розумінням європейської приналежності, за рахунок: залучення позашкільних навчальних закладів до участі в діючих міжнародних освітніх програмах Європейського Союзу та Ради Європи; організації позакласної та позашкільної навчально-виховної роботи з учнями для створення атмосфери, що сприятиме розвитку громадянської позиції і патріотизму, усвідомлення власної причетності до європейських цінностей та європейського громадянства шляхом участі у всеукраїнських і міжнародних навчально-виховних програмах, роботі шкільних клубів, дитячих громадських та молодіжних організацій; розробці серії ігрових імітаційних проектів, які забезпечували б формування власного погляду молоді на шляхи майбутньої інтеграції України в Європу; розробки проектів діяльності позашкільного самоврядування з метою залучення учнів до вирішення реальних життєво важливих для них проблем і набуття навичок ведення демократичної дискусії та дій у правовому просторі сучасної держави.

Наступним напрямом, який сьогодні набуває актуальності, це розвиток масових форм патріотичного спрямування та залучення до них учнів різних вікових груп. Ефективність такої роботи, за нашим переконанням, можлива за певних умов, а саме:

- упровадження у навчально-виховний процес позашкільних навчальних закладів інтегрованого курсу (факультативу) “Громадянська освіта, які найповніше відповідають завданням патріотичного виховання дітей і учнівської молоді, оскільки у своєму змісті поєднують політико-правову, історико-патріотичну, екологічну, культурологічну проблематику;

- організації системної (особливо для учнів старшої школи) науково-дослідницької та освітньо-просвітницької роботи, яка передбачає відновлення історичної пам’яті про тривалі державницькі традиції України (Київська Русь, Велике князівство Литовське, Військо Запорізьке, Гетьманщина, діяльність Українських урядів 1917-1921 років, інші визвольні проекти);

- проведення тижнів правової освіти та національно-патріотичного виховання, спрямованих на розвиток у дітей та учнівської молоді почуття власної гідності, усвідомлення своїх прав і місця у суспільстві, можливості реалізації своїх прав у поєднанні з виконанням обов’язків [6].

Тим самим, йдеться про важливість запровадження у практику ефективних підходів до організації навчання, виховання і розвитку зростаючої особистості – провідною метою яких сьогодні стає формування її як активного, відповідального і відданого громадянина та патріота. Сутність цих підходів коротко характеризується наступним:

- *Конкретно-історичний підхід*, який спрямовує конструювання змісту позашкільної освіти і виховання на вирішення найбільш актуальних для сучасного етапу суспільного розвитку питань; відповідно до суспільно-історичних закономірностей і фактів, реально відображаючи події європейського розвитку та їхній взаємозв’язок із певними етапами української історії, педагогічної науки і освіти, сучасних тенденцій їх розвитку, а головне, дає змогу вибудувати прогностичні моделі подальшого трансформування й модернізації навчально-виховного змісту у позашкільних навчальних закладах у відповідності до внутрішніх і зовнішніх суспільних загроз та викликів.

- *Особистісно орієнтований* - спрямовується на упровадження у навчально-виховний процес позашкільних навчальних закладів форм, методів і методик, що забезпечують умови і “ситуації успіху” для дитини у всьому розмаїтті її життєдіяльності; має передбачати ставлення до учня у процесі навчально-виховної діяльності позашкільного навчального закладу як до самосвідомого й відповідального суб’єкта взаємодії, як сформованої чи такої що формується особистості, як громадянина і патріота. І який у різних видах діяльності позиціонує себе не лише як представника учнівсько-педагогічного колективу позашкільного навчального закладу та захисника його інтересів, але і як захисника своєї Батьківщини. Тим самим, спрямовує свої зусилля і діяльність на вирішення

актуальних соціально важливих проблем, не тільки у межах учнівсько-педагогічного колективу закладу, а більше уже у межах найближчого соціального оточення.

- *Ціннісно-мотиваційний* - орієнтований на формування у дитини системи моральних цінностей і позитивно спрямованих мотивацій щодо дотримання соціально визнаних вчинків, поведінки і діяльності як в учнівсько-педагогічному колективі позашкільних навчальних закладів, так і у найближчому соціумі. Незаперечний вплив саме найближчого соціуму, що детермінується соціальними змінами чи потрясіннями, визначає напрям, силу і стійкість тих сформованих ціннісно-мотиваційних орієнтирів зростаючої особистості, які визначають у подальшому його життєву траєкторію. Отже, саме ціннісно-мотиваційний підхід дає змогу спочатку детермінувати важливі суспільно визнані орієнтири вчинків, поведінки і діяльності зростаючої особистості, а пізніше використовуючи виховний потенціал позашкільної освіти сформувати важливі якості її характеру. Як-то: творчий підхід до розв'язання особистих і колективних життєво важливих проблем, соціальну активність, відповідальність, доброчесність, громадянськість та патріотизм. І як зазначає Л.М.Назаренко, "...це спонукає особистість до соціального та духовного шляху саморозвитку" [7, с.34].

- *Системний*, який надає процесам освіти, виховання, розвитку, саморозвитку і самостворенню та практичній діяльності дітей і молоді наступності, логічної єдності та системності. Застосування цього підходу в єдності з попередніми та наступними (що будуть охарактеризовані нами в подальшому) забезпечує ефективність інтелектуального, духовного і фізичного розвитку дитини, вироблення умінь і навичок самоосвіти, самовизначення, реалізації індивідуальних здібностей та творчого потенціалу як майбутнього громадянина і патріота [8, с.11-16].

- *Соціокультурний підхід*, як один з універсальних підходів до організації позашкільної освіти й виховання, враховуючи її специфіку й орієнтування на особистісні інтереси, освітні запити, мотиви і потреби дітей та їхніх батьків, передбачає інтеграцію логіки впливу на свідомість зростаючої особистості сучасної як української, так і в інтеграції європейської та світової культури, що пізнається дитиною у навчально-виховному процесі позашкільних навчальних закладів і логіки розвитку самої дитини. Тоді є всі підстави для висновку, що становлення особистості у цих навчальних закладах передбачає не тільки входження у суспільну культуру, але й продукування цінностей елементів цієї культури ними самим враховуючи рівень їхнього індивідуального розвитку. Застосування цього підходу дає змогу створити інформаційне освітньо-виховне поле у межах якого розкриваються у повному обсязі досягнення української, європейської і світової культур у створенні людини ХХІ століття з високим рівнем знань, сформованих соціально і суспільно важливих якостей, де патріотизм має стати сьогодні провідною якістю кожного з громадян держави. Водночас, завдяки застосуванню цього підходу створюються ефективні умови для розкриття й характеристики примітивності, людської ненависності, підлості і брехливості соціального устрою, прикладів суспільної життєдіяльності наших найближчих сусідів – держави агресора – Росії. А це ще один важливий, а головне, ефективний приклад для виховання патріотичних почуттів дітей та учнівської молоді у позашкільних навчальних закладах.

- *Особистісно діяльнісний*. Один з провідних підходів до реалізації навчально-виховного змісту позашкільної освіти і виховання враховуючи її беззаперечне практичне спрямування. Саме завдяки застосуванню цього підходу: створюються умови ефективного залучення дітей та учнівської молоді до практичної як індивідуально, так соціально-значущої суспільно корисної, громадянської і патріотичної діяльності; забезпечується участь всіх без винятку членів учнівсько-педагогічного колективу позашкільних навчальних закладів у підготовці і здійсненні різноманітних колективних заходів патріотичного спрямування, завдяки чому відбувається формування активної патріотичної позиції кожного з учнів, яка в подальшому знову ж таки спрямовує їхні вчинки, поведінку і діяльність.

- *Соціально адаптаційний*. Набуває особливої значущості в останній час, що пов'язано зі значними як внутрішньо-соціальними, так і зовнішньополітичними викликами і

загрозами. Це пояснюється низкою причин, як то: диспропорцією між кількісними і якісними показниками навчального і вільного часу дитини, посиленням негативних соціально-економічних впливів, падінням загального культурного рівня суспільства, стихійних чинників найближчого оточення (вулиця, різноманітні дитячі чи різновікові тимчасові дитячі і молодіжні групи), девальвацією суспільних цінностей, чому у значній мірі сприяють ЗМІ, особливо телебачення та друкована продукція. Поряд з цим сучасна дитина вирізняється розмаїттям інтересів та потреб, що з кожним роком завдяки розвитку сучасного інформаційного поля набувають позитивної динаміки і, які нерідко, не знаходять реалізації в формальній сфері дозвілля [9, с. 7-14].

Саме тому, діяльність позашкільних навчальних закладів й організація життєдіяльності дитини у його стінах, набуває соціально-педагогічно змісту, оскільки дає змогу педагогізувати весь спектр дозвілля дітей, залучити їх до організованих форм дозвіллевої діяльності у відповідних групах, як то - колектив гуртка, секції, загону, флотилії тощо. Тим самим, організація таким чином навчально-виховної роботи з дітьми є альтернативою їхнього неорганізованого дозвілля. А відтак, забезпечуються умови ефективної адаптації дитини до зовнішніх соціальних негативних впливів, виробляються умінні практичні навички їх протистоянню, і у той же час, участь дітей та учнівської молоді у різноманітних педагогічно спрямованих масових заходах, що мають патріотичний зміст і сприяють формуванню активної життєвої позиції, стійких патріотичних переконань та активізації діяльності кожного у складі учнівських і молодіжних патріотичних об'єднань. Саме створення таких об'єднань у позашкільних навчальних закладах набуло сьогодні широкого розповсюдження, що ще раз підтверджує ефективність цього підходу в патріотичному вихованні дітей та учнівської молоді.

Відтак, можемо констатувати, що патріотичне виховання передбачає обов'язково вияв морально-духовної основи, оскільки патріотизм як феномен буття індивіда має морально-духовну природу, що тісно пов'язана із соціальною сутністю людини, з її соціальним призначенням і соціальною роллю. А це ще раз підтверджує думку про те, що соціальна основа у патріотичному вихованні займає одне із чільних місць щодо інших – історичного, культурного, державного, військового тощо. Тим самим, ми підійшли до думки, що патріотичне виховання у позашкільних навчальних закладах, яке спрямовується на формування патріотизму дітей і молоді, за визнання пріоритетності його соціальної основи, тісно пов'язано з надзвичайно важливою функцією позашкільних навчальних закладів – з їх соціалізуючою функцією [10, с. 17].

Отже, у процесі застосування визначених і схарактеризованих нами вище підходів щодо організації і здійснення патріотичного виховання дітей та учнівської молоді у позашкільних навчальних закладах (враховуючи їх багатопрофільність) співвідносяться і логічно взаємодіють такі компоненти цього процесу: особистість вихованця, як активного суб'єкта, виховні цілі, зміст виховання, модель організації виховного процесу, як сукупність взаємопов'язаних між собою алгоритмів виховної діяльності педагога і вибудованих ним та усвідомлених зростаючою особистістю морально вивірених алгоритмів поведінки, вчинків і діяльності що в результаті характеризує рівень сформованості її патріотичних почуттів, а загалом і ступінь прояву патріотизму.

Водночас, інший важливий процес, який є характерним саме для позашкільних навчальних закладів - індивідуалізація життєвого шляху зростаючої особистості. Саме індивідуалізація освіти і виховання розглядається нами як система засобів, які сприяють усвідомленню зростаючою людиною своїх відмінностей від інших, своєї нинішньої слабкості і своєї сили - інтелектуальної, духовної, моральної, творчої, фізичної. Це усвідомлення необхідне для духовного прозріння дитини, для самостійного й ефективного набуття знань у сучасній диференційованій освіті, усвідомлення сенсу життя й визначення власного життєвого шляху. Інакше висловлюючись, йдеться про допомогу педагога дитині в царині її особистісного самовизначення і самоствердження [11, с. 35-41].

Враховуючи останнє, є всі підстави для висновку, що побудований на схарактеризованих вище підходах і засадах педагогічний процес у позашкільному навчальному закладі

найбільш ефективно забезпечує педагогічну допомогу дитині на шляху її індивідуального розвитку. У такому контексті, на думку І.Д.Беха, "...завдання педагога полягають в тому, щоб спрямувати силу групи на формування у кожного її члена суспільно значущих цінностей і самовідповідальності за свої вчинки, суспільну поведінку, а також запобігати особистісно деструктивним груповим діям" [2, с. 21].

Завершуючи, можемо зробити **висновок**, що становлення і розвиток різноманітних форм і методик патріотичного виховання дітей та учнівської молоді за останній рік набуло загальнодержавного розмаху, водночас потребують подальших досліджень проблеми взаємодії навчального закладу, сім'ї та громадськості у розв'язанні питань національно-патріотичного виховання дітей різного віку; створення ефективних умов патріотичного виховання дітей, починаючи з дошкільного віку, а отже розробки відповідних виховних методик та навчально-виховного змісту тощо.

Література

1. Бех І.Д. Виховання особистості: підручник для вищих навчальних закладів / І.Д. Бех. – К.: Либідь, 2008. – 840 с.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: у 2 кн.: Особистісно орієнтований підхід: Теоретико-технологічні засади : навч.-метод. видання / Іван Дмитрович. – Кн. 1. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
3. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у ХХІ столітті. – К.: Шкільний світ, 2001. – 24 с.
4. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні. // Освіта України. - № 94 (від 3.12. 2004 р.) – С.6-10.
5. Пустовіт Г.П. Позашкільні навчальні заклади – погляд у майбутнє / Г.П. Пустовіт // Нова педагогічна думка: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції [“Формування соціальної компетентності вихованців позашкільних навчальних закладів”], (Рівне, 9-10 червня 2011). – Рівне, 2011. – №3. – С. 17-19.
6. Заходи щодо реалізації концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді. Зб. матеріалів МОН України.– 2015. – № 6. – С. 21-38.
7. Теоретико-методологічні засади процесу соціалізації дітей та учнівської молоді в сучасному освітньому просторі : методичні рекомендації / укл. Л.М. Назаренко, С.О. Моїсєєв. – Херсон, 2013. – 48 с.
8. Пустовіт Г.П. Прогностичні орієнтири інноваційного розвитку позашкільних навчальних закладів // Всеукраїнська конференція директорів позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного профілю” Стратегії інноваційного розвитку позашкільної освіти в Україні” / Г.П.Пустовіт. Тези доповідей [збірник матеріалів / за заг. ред. доктора пед. наук В.В.Вербицького]. – К.: “НЕНЦ”, 2013. – С. 11-16.
9. Пустовіт Г.П. Позашкільна освіта і виховання: деякі нотатки про сьогодення Формування та розвиток творчих здібностей дітей та учнівської молоді в креативному освітньому соціумі. 16-17 жовтня 2008 р. Збірник матеріалів наук. практ. конф. кол. авт. – Суми: ВАТ “Сумська друкарня”, 2008. – С. 6-21.
10. Пустовіт Г.П. Патріотичне виховання дітей, і молоді в позашкільних навчальних закладах: теоретико-прикладні конструкти / Григорій Петрович Пустовіт // Педагогіка і психологія. – 2015. – № 3 (88). – С. 16-21.
11. Пустовіт Г.П. Компетентнісний підхід до навчання і виховання особистості у позашкільних навчальних закладах / Григорій Петрович Пустовіт // Позашкілля. – № 1 (97), січень 2015. – С. 35-41.

Gregory Poustovit

Patriotic education in the content of school education, present and future

The article is devoted to the brief analysis of the theoretical foundations of patriotic education of children and youth. The main approaches to solve this problem in the content of out-of-school education are defined and described. The interpretation of essence of these approaches is presented in the context of current changes of educational activities in the out-of-school educational institutions as well as its short-term outlook. Special attention is paid to display the national and pan-European socio-cultural and knowledge components in the educational content based on the development trends of European and Global educational environment.

Keywords: children and youth, patriotic education, out-of-school educational institutions, educational process, citizen and patriot.

Надійшла до редакції 27.10.2015 р.